एवं व्रतमुपेत्य ब्रह्माणं वृत्वापां प्रणयनं कुर्यात् । का° [२.३.२.३.] ब्रह्मन्नपः प्रणेष्यामि यजमान वाचं यच्छेत्याह्वानुज्ञात उत्तरेणाहवनीयꣳ संप्रति निदधाति कस्त्वा युनक्तीति ॥ अत्र मन्त्रं प्रयुञ्जानोऽध्वर्युर्यज्ञारम्भकर्मण्यात्मनः कर्तृत्वमपनीय प्रजापतेर्यज्ञकर्तृत्वं प्रश्नोत्तररूपाभ्यां मन्त्रवाक्याभ्यां प्रतिपादयति । प्रणीतानामपां धारक हे पात्र त्वां कः पुरुषो युनक्ति आहवनीयस्योत्तरभागे स्थापयतीति प्रश्नः । तच्छब्दः प्रसिद्धार्थवाची । सर्वेषु वेदेषु जगन्निर्वाहकत्वेन प्रसिद्धो यः प्रजापतिरस्ति स एव परमेश्वरः हे पात्र त्वां युनक्तीत्युत्तरं । पुनरपि कस्मै प्रयोजनाय त्वां युनक्तीति प्रश्नः तस्मै प्रजापतये तत्प्रीत्यर्थं त्वा युनक्तीत्युत्तरम् । सर्वकर्माणि परमेश्वरप्रीत्यर्थमनुष्ठेयानीति भगवद्गीतास्वर्जुनं प्रति भगवतोक्तम् । भ° गी° १८. ५६. । ९. २७. इति च । ४. २४. °नेतिच ॥ परिस्तीर्य द्वन्द्वशः पात्राण्यासाद्य शूर्पं चाग्निहोत्रहवणीं चादत्ते । का° [२.३.१०.] कर्मणे वामिति शूर्पाग्निहोत्रहवण्यादायेति (38.) ॥ कर्मणे ॥ हे अग्निहोत्रहवणि हे शूर्प युवां कर्मार्थमहमादद इति शेषः । वेषाय च । विषू व्याप्तौ । घञ् वेषो व्याप्तिः । सूचितकर्मसु व्याप्त्यर्थं च वां युवामहमाददे । शकटेऽवस्थितानां व्रीहीणां हविरर्थं पृथक्करणं प्रोक्षणार्थोदकधारणमित्यादयोऽग्निहोत्रहवणीव्यापाराः । व्रीहिनिर्वापधारणमुलूखले व्रीहिप्रक्षेपः पुनरुद्धरणं चेत्यादयः शूर्पव्यापाराः ॥ ६ ॥

a. प्रत्युष्टꣳ रक्षः प्रत्युष्टा अरातयः ।

b. निष्टप्तꣳ रक्षो निष्टप्ता अरातयः ।

c. उर्वन्तरिक्षमन्वेमि ॥ ७ ॥

का° [२.३.११.] प्रतपनं प्रत्युष्टं निष्टप्तमिति वेति । रक्षः राक्षसजातिः । प्रत्युष्टं प्रत्येकं दग्धं । उष दाहे । अनेनाग्निहोत्रहवणीशूर्पयोः प्रतपनेनात्रस्थिता राक्षसा दग्धा इत्यर्थः । अरातयोऽपि प्रत्युष्टाः प्रत्येकं दग्धाः । रा दाने । हविषो दक्षिणाया वा दानं रातिः । रातिः प्रतिबन्धका अरातयस्तेऽपि दग्धा अन्यथा (35.) न यज्ञसाधनमित्यर्थः । शूर्पादौ निगूढं रक्षो निष्टप्तं निःशेषेण तप्तं संतप्तम् । तप संतापे । अरातयश्च निष्टप्ताः । अनयोर्मन्त्रयोर्विकल्पः ॥ का° गह्वत्युर्वन्तरिक्षमि-